

SKUTKI OCHRZCZENIA LUDNOŚCI W STARODAWNYM PAŃSTWIE RUŚ**Lasota Georhi Jerzy,**Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
(m. Warszawa, Polska)

Wprowadzenia chrześcijaństwa w drugiej połowie IX wieku jako religii państwowej na terenach starodawnego państwa Ruś miały znaczne perspektywiczne nie tylko religijno-polityczne skutki, ale i skutki kulturowo-społeczne dobroczynnie wpływające na rozwój całego społeczeństwa tak w owych czasach, jak i w przyszłości, ponieważ był to czyn uzasadniony i przygotowany z pomocą Bożą w procesie rozwoju historycznego ludzkości. Sedno rzeczy jest w tym, że religia chrześcijańska była nowym i koniecznym krokiem w progresie etyczno-społecznym.

1. Wpływ religijno-moralny chrześcijaństwa w sferze politycznej. Przede wszystkim znaczne pozytywne zmiany odbyły się w sferze politycznej, ponieważ chrześcijaństwo: „ (...) zatwierdzało całkowitą wolność i jasno oznaczone prawa dla przeważającej większości ludności, zlikwidowawszy entropię polityczną i zapewniając mniej-więcej naturalne wyjście dla możliwości twórczych społeczeństwa staroruskiego. Skutki jaskrawo odzwierciedliły się we wszystkich sferach wschodniosłowiańskiej kultury – tak materialnej, jak i duchownej. (...) chaos polityczny epoki poprzedniej nie tylko stał na drodze magistralnej progresu historycznego, on skazywał społeczeństwo na destrukcję socjalną, rozpad i zagładę końcową” [1, s. 149].

Przeciwnicy chrześcijaństwa twierdziły często, że ono duchowo zniewalało masy narodowe propagując idee niesprzeciwienia złu i tym samym wychowywało pokorność i pozycję pasywną w życiu społecznym. Rzeczywiście moralność chrześcijańska potępia zło we wszystkich jego formach niezależnie od tego od kogo ono pochodzi, w tym j i od władz oraz elit rządzących. Chrześcijańskie nauczanie przywołuje człowieka zwalczać zło dobrem, ponieważ odpowiedź na zło złem nie zmniejsza go i to nie przekształca złe czyny oraz ich skutki w dobro. Na odwrót, eskalacja zła może tylko go zwiększyć oraz jego skutki negatywne. Moralność chrześcijańska propaguje zło zwalczać dobrem drogą pokojową, ponieważ tylko w tym wypadku jest poważna szansa zwalczyć zło i otrzymać skutki pozytywne tak dla stron konfliktujących, jak i dla innych osób. I chociaż moralność chrześcijańska propaguje pokorę, ale jednocześnie potępia niesprawiedliwość społeczną, biedność, niewolnienie człowieka i popranie jego praw jako stworzenia Bożego, stanowczo stwierdzając, że wszystkie ludzie są równouprawnione przed Bogiem. Oprócz tego, chrześcijańska doktryna socjalna była przez wieki i jest współcześnie przeciwstawną różnym ideologią antyludzkim, ponieważ: „Chrześcijańska koncepcja była wystarczająco bogatą filozoficznie i dostatecznie dialektyczną, żeby przeciwstawić doktrynie eksploatujących niemniej przekonującą doktrynę bojowników przeciwko eksploatacji. Dlatego nie dziw, że praktycznie wszystkie progresywne, anty lennicze ruchy w epokę średniowiecza przechodziły pod hasłami chrześcijańskimi i, jak reguła, przewodniczyły im kapłani i teologowie. (...), które przekształcili idee chrześcijańskie w dźwignię aktywnej walki klasowej. Dlatego, chrześcijaństwo nie tylko nie rozbrajało masy przygnębione, ale natchnęło na opór gnębiącym, dawało im broń ideologiczną w walce przeciwko eksploatacji i eksploatuujących. Ruś w tym stosunku nie była wyjątkiem” [2, s. 151].

2. Wpływ moralności chrześcijańskiej na świadomość ludzką. Moralność chrześcijańska znacznie wpłynęła na świadomość społeczeństwa państwa Ruś w sferze idei moralno-etycznej, która jako skutek procesu chrystianizacji doprowadziła do znacznego przewartościowania moralno-etycznych wartości tak osoby ludzkiej, jak i społeczeństwa, ponieważ „platforma etyczna chrześcijaństwa przedstawiała sobą pryncypialnie nową doktrynę, stanowczo przeciwstawioną doktrynie świata pogańskiego” [3, s. 154]. Istota tej nowej platformy etycznej znacznie różniła się od wcześniejszej tym, że kult siły fizycznej w owym okresie historycznym wśród ludzi był dominującym i moralność wartościowała się jak faktor skierowany na uregulowanie stosunków międzyludzkich pomiędzy osobami, czyli osoba wobec innej osoby lub wobec potrzeb i interesów społeczeństwa, często nie biorąc poważnie pod uwagę osobiste interesy osoby ludzkiej. Teraz problem etyczny był zakotwiczony wewnątrz potrzeb duchowo-moralnych osoby ludzkiej często sprzecznych z impulsywnym pociąganiem ciała, namiętnością, ambicją oraz innymi zachciankami, czyli osoba ludzka powinna była walczyć z wewnętrzną samowolą [4, s.154]. Człowiekowi w tym celu pomagały rytuały religijno-obrzędowe, modlitwy, post, sakramenty święte oraz inne religijno-tradycyjne obrzędy, czyli podstawowym warunkiem zbawienia człowieka chrześcijaństwo z dawnych czasów ogłasza konsekwentne przestrzeganie etycznej doktryny chrześcijaństwa zgodnej z kanonem religijnym i moralnością chrześcijańską.

3. Nowum filozofii chrześcijańskiej. Religia chrześcijańska zawiera w sobie nie tylko religijno-kultową treść, ale także zawiera nie mniej ważną filozoficzno-ontologiczną składową, która wyjaśnia pierwszo-przyczynę stworzenie całego Wszechświata w odróżnieniu od wierzeń pogańskich wyobrażających Świat jako zawierający bez systemową chaotyczną i niejednorodną strukturę. Takie rozumienie otaczającego świata wpływało na moralno-etyczne zachowanie ludności, prowadzącej do nieograniczonej swawoli, zachcianek i dyktatury siły, niesprawiedliwości oraz przemocy. W odróżnieniu od takiego rozumienia świata i jego negatywnych skutków chrześcijański monoteizm prowadził do właściwego rozumienia budowy Wszechświata, w którym mnogość bytów i zjawisk są powiązane ze sobą jedyną pierwszo-przyczyną: rozumne wzajemne powiązanie tej wielości bytów w jeden wzajemnie zależny system zrealizowany przez Stwórcę. Taka idea stworzenia Wszechświata przez Boga miała przez wieki swoich przeciwników, ale do tej pory nie zważając na wielorakie wysiłki materialistycznej koncepcji jego stworzenia nie została ona ani obalona, ani poważnie podważona. I jeżeli światopogląd pogański prowadził do strachu przed siłami natury, to chrześcijaństwo zbawiało człowieka od tego strachu: „Strach przed żywiołowymi siłami natury, typowy dla pogaństwa, w zasadzie już minął. Pojawiła się świadomość tego, że natura przyjazna człowiekowi, że ona mu służy” [5, s.7].

4. Kulturotwórcza rola chrześcijaństwa. W rzeczywistości chrześcijaństwo stało instytucją oświeceniową w starodawnym państwie Ruś, ponieważ w owych czasach struktura kościelna była jedyną strukturą społeczną, która miała możliwość i środki dla praktycznej realizacji tej koniecznej potrzeby, ponieważ za ścianami klasztorów mieszkali i tworzyli osoby kompetentne w wielu naukach: w językoznawstwie, teologii, malarstwie, architekturze, piśmiennictwie i innych dziedzinach ówczesnej nauki. Bardzo ważnym kierunkiem rozwoju kultury na Rusi było rozpowszechnienie umiejętności czytania i pisania, rozwój piśmiennictwa oraz wychowania religijnego i uprawianie innych nauk. Przy tym wszystkim, statut klasztorny obowiązywał zakładać w klasztorach biblioteki,

szkoły, szpitale, warsztaty malarskie oraz inne zakłady tak niezbędne dla normalnego funkcjonowania klasztorów i świątyń, jak i dla potrzeb państwowo-społecznych oraz religijnych, w tym i dla tworzenia literatury kultowo-religijnej. Bardzo ważnym centrum oświecenia na terenach państwa Ruś były liczne biblioteki tak państwowe, jak i prywatne. Pierwsza biblioteka państwowa była założona w latach 30-ch XI wieku podczas panowania księcia Jarosława Mądrego [6, s.140]. Oprócz tego, prężny rozwój chrześcijaństwa na Rusi przyczyniał się do rozwoju malarstwa i architektury sakralnej oraz prywatnej i społeczno-państwowej. Zmiany dotknęły wkrótce także sfery bytowo-tradycyjnej, w tym i nieodwołalnie dotyczącej każdego człowieka w końcu zakończenia jego ziemskiej drogi życiowej: „Chryścianizacja Rusi wywołała dostatecznie szybką ewolucję obrządku pogrzebowego. Przejście od ekshumacji zmarłych do mało inwentarzowych albo bez inwentarzowych pogrzebów-inhumacji, (...) świadczy o wprowadzeniu w świadomość masową eschatologii i soteriologii chrześcijańskiej” [7, s.179].

Podsumowując, należy odznaczyć, że wprowadzenie i rozwój chrześcijaństwa w starodawnym państwie Ruś przyczynił się do prężnego rozwoju nie tylko progresywnej i humanistycznej moralności etyczno-kulturowej, ale także chrześcijaństwo jako czynnik państwowotwórczy przyczyniło się do rozwoju polityczno-kulturowego oraz moralno-religijnego: „Chryścianizacja jako pewna konstanta w systemie „religijnych koordynat” pozostawała faktorem czołowym rozwoju społeczeństwa starodawnie-ruskiego w epokę średniowiecza wczesnego” [8, s.179]. O tym, że wprowadzenie chrześcijaństwa radykalnie zmieniło religijno-moralny i polityczno-społeczny system i tryb życia w państwie Ruś świadczy także takie stwierdzenie: „Od czasu przyznania chrześcijaństwa religią panującą, nowa religia szeroko i głęboko wpływała na życie ruskie. I państwo i społeczeństwo starali się urządzić swoje życie na zasadach chrześcijańskich” [9, s. 371].

Literatura

1. Брайнчевский М., *Утверждение христианства на Руси*, Киев 1989, s. 149.
2. Tamże, s. 151.
3. Tamże, s. 154.
4. Por. Tamże.
5. Лихачев Д. С., *Эдина мати, Пам'ятники України*, № 3, Київ 1985, s. 7.
6. Zob. Ипатьевская летопись, ПСРЛ, Т. 2, Москва 1962, s. 140.
7. Карпов А. В., *Язычество, христианство, двоеверие*, Санкт-Петербург 2008, s. 179.
8. Tamże.
9. Гальковский Н. М., *Борьба христианства с остатками язычества в Древней Руси*, Т. I., Харьков 1916, s.179.